

З ІСТОРІЇ РОБОТИ СІМФЕРОПОЛЬСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА

У статті на основі нормативно-правових документів та архівних матеріалів досліджується діяльність Сімферопольського педагогічного училища з підготовки педагогів для дошкільних закладів у середині ХХ століття.

Сучасні умови становлення української держави, реформи в економічних і суспільно-культурних областях життя, у тому числі і в системі освіти, початковим ступенем якої є дошкільне виховання, актуалізують проблему ретроспективи становлення і розвитку системи підготовки педагогічних кадрів, як в Україні, так і в окремих її регіонах.

Представники різних поглядів на розвиток педагогічної освіти єдині в підході до визначення його цілей: становлення особи майбутнього педагога, формування готовності до професійної діяльності в різних навчальних закладах і потреби педагогів у постійній самоосвіті і самовдосконаленні (В.Андрєєв, Л.Артемова, А.Глузман, І.Зязюн та ін.).

Вивчення і аналіз психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень дозволяють зробити висновок про значну увагу до процесу розвитку системи і підвищення якості підготовки фахівців у освітній галузі України впродовж всього ХХ століття. Помітний внесок до вдосконалення середньої педагогічної освіти на початку століття внесли такі педагоги як К.Ушинський, М.Бунаков, М.Корф. Надалі розвиток середньої спеціальної освіти розглядався в роботах П.Блонського, Н.Крупської, А.Луначарського, А.Макаренка, С.Шацького, В.Сухомлинського та ін. Великий внесок до вирішення цієї проблеми на сучасному етапі внесли наукові праці В.Бондаря, Ю.Бабанського, А.Бойко, І.Зязюна. А.Дружинського, О.Сухомлинської, С.Золотухіної та інших дослідників. Необхідно так само відзначити дисертаційні дослідження останніх років, спрямовані на вивчення становлення і розвитку середньої спеціальної педагогічної освіти (Т.Слободянюк, Н.Козій, І.Степанець та інш.).

До цього часу залишається абсолютно не вивченим розвиток середньої спеціальної педагогічної освіти в такому регіоні України як Крим. Вивчення досвіду роботи кримських педагогічних училищ впродовж ХХ століття, критичне осмислення цього досвіду може допомогти точнішому визначенню напрямів модернізації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах Криму на сучасному етапі.

Мета даної статті – на основі аналізу нормативно-законодавчих документів, архівних матеріалів прослідкувати діяльність Сімферопольського педучилища з підготовки педагогічних кадрів для дошкільних закладів за період з 1946 до 1956 років.

У перші післявоєнні десятиліття в Криму виникла особливо гостра необхідність в педагогічних кадрах для дитячих садів. Зв'язано це було не тільки з підвищенням народжуваності після Великої Вітчизняної війни і як наслідком збільшення кількості дитячих садів, але і з тим, що протягом 1944-1954 років до Криму замість депортованих кримських татар і інших народів було переселено близько сорока тисяч сімей з різних областей РРФСР і України. Для них треба було терміново організувати навчальні заклади, у тому числі і дитячі сади, які потребували значної кількості вихователів. Вже у 1946 році у восьми переселенських районах Криму функціонувало 12 бюджетних дитячих садів на 675 місць і 46 відомчих на 1336 місць. Всього ж у Кримській області в ці роки, тільки в системі обласного відділу народної освіти, працювало 60 дитячих садів. Освітній рівень педагогів був дуже низьким: 53% педагогів не мали педагогічної освіти. З них 29% не мали освіти взагалі. Навіть серед 60 завідуючих 1 людина було з вищою освітою, 13 – з середньою спеціальною, 21 – із загальною середньою, 20 - з незавершеною загальною середньою освітою [1].

У Криму до Великої Вітчизняної війни підготовку педагогічних кадрів для дитячих садів здійснювало педагогічне училище Феодосії, повністю зруйноване німецько-фашистськими окупантами. Після закінчення Великої Вітчизняної війни була спроба відновити роботу цього училища в селі Цюріхталь Старо-Кримського району в 12 кілометрах від Феодосії [2].

У доповідній записці інспектора з педучилищ Кримського відділу народної освіти Е.Л.Лазаревої указувалося на те, що «Феодосійське педучилище до нового 1945-46 навчального року не готово. Навчальний корпус не застелений, відсутнє підсобне господарство, не завезено паливо, немає устаткування, підручників, методичної і педагогічної літератури. Шкіл і дитячих садів для проходження педпрактики так само немає. Училище не укомплектоване педагогічними кадрами» [3].

Раніше, в 1944 році, було відкрито педагогічне училище і в Ялті. Проте в ньому велася підготовка тільки вчителів початкових класів і вчителів - старших піонервожатих.

Враховуючи все це, а також віддаленість обох педагогічних училищ від центру, обласний відділ народної освіти просить Кримський облвиконком порушити клопотання перед РНК РРФСР і Наркомпросом про відкриття педагогічного училища в Сімферополі, при цьому зберігши педучилище Феодосії. За рішенням РНК РРФСР в серпні 1946 року таке училище було відкрито. Розташувалося воно в приміщенні семирічної школи №8. До нього перевели учнів з Феодосії, оскільки, через неможливість подальшого функціонування, педучилище Феодосії закрили. У Сімферопольському педагогічному училищі почала проводитися підготовка вихователів дошкільних закладів, вчителів початкових класів і вчителів - старших піонервожатих.

У 1947р. у Сімферополі відбувся перший випуск вчителів початкових класів, а в 1948 році було випущено перших 17 вихователів дошкільних закладів. Училище поступово отримувало популярність, конкурс на вступних іспитах денного відділення складав 1,75 людини на місце. Але навчально-виховний процес доводилося вести в дуже важких умовах: не було належної матеріально-технічної бази, спеціального устаткування, підручників, кабінетів, не всі педагоги мали вищу освіту і досвід роботи. Проте необхідність у кваліфікованих педагогічних кадрах в області була настільки велика, що в тому ж році відкрили заочне відділення і екстернат. На заочному відділенні навчалося 90 завідувачів і вихователів, в екстернаті – 50 [3].

Не дивлячись на всі складнощі післявоєнного часу, значна увага приділялася якості підготовки фахівців. На нараді директорів педучилищ РРФСР (вересень 1948 року) наголошувалося, що «отримуючи обширні і різноманітні знання, учні педагогічних училищ недостатньо повно і глибоко оволодівають ними, випробовуючи утруднення в багатьох елементарних питаннях, що входять до програми початкової школи і дитячих садів» [4]. У звіті про роботу Сімферопольського педучилища за 1949-50 навчальний рік так само мовиться про незадовільну роботу з формування в учнів педагогічних навиків і умінь. Одну з причин недостатньої підготовки майбутніх вихователів бачать у прагненні поєднувати загальну освіту в об'ємі середньої школи з професійною підготовкою. Указується, що «це призводить до перевантаження навчальним матеріалом, формалізму, уривчастості і неповноти знань» [4]. Необхідно так само звернути увагу і на іншу особливість навчального плану того часу. У ньому на вивчення педагогіки відводилося 210 годин, психології – 36, а військово-фізичній підготовці – 478.

Організовував і контролював діяльність Сімферопольського педучилища Кримський облвиконком. До 1950 року в Сімферопольському педагогічному училищі було організовано п'ять навчальних кабінетів: загальної педагогіки, дошкільної педагогіки, біології, малювання і піонерської роботи. Велика увага приділялася виховній роботі. Організували тринадцять кружків, які відвідували 250 учнів, два хорові колективи: на дошкільному відділенні хор з 80 учнів і на шкільному – зі 120. У 1952 році завідувач Кримським обласним відділом

народної освіти Е.Шалін докладав заступникові начальника управління педагогічних училищ Міністерства освіти РРФСР А.Протопопової про проведення огляду музичної роботи в Сімферопольському і Ялтинському педагогічних училищах. Виступи учнів педучилищ «було записано на плівку і передавалося по радіо через Ялтинське і Сімферопольське радіомовлення» [5].

Регулярно за період з 1946 до 1954 років викладачі та найкращі учні Сімферопольського педучилища прямували в дні зимових канікул до Москви «для ознайомлення з практикою організації навчально-виховної роботи» [6]. Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти РРФСР «Про організацію туристично-екскурсійної роботи» (1946 р.), щорічно в Сімферопольському педучилищі в дні літніх канікул організовувалися туристичні походи по Криму. Все це не могло не позначитися на підвищенні якості знань, загальної культури, вихованні патріотичних почуттів учнів.

Дуже складна ситуація була з мешканням учнів. Гуртожиток Сімферопольського педучилища розташовувався в трьох будівлях, дві з яких абсолютно не задовольняли елементарним вимогам: сирі, непорядковані приміщення, не було пральної, кухні, камери схову. Гуртожиток був переущільнений, не дотримувалися санітарних норм: багато студентів спали на одному ліжку по двоє. Через відсутність площі вісім осіб не мали ліжок взагалі і спали на підлозі. В училищі навчалися 47 колишніх вихованців дитячих будинків, а так само група учнів-іспанців. Вони особливо потребували гуртожитку. За необхідності 297 місць, в гуртожитку їх було всього 56. Це питання в 1953 році обговорювалося на Президії Кримського обкому профспілки працівників початкової і середньої школи, виконкомі обласної Ради депутатів трудящих. Було ухвалено рішення про ремонт і будівництво нової будівлі гуртожитку [7].

У лютому 1954 року Кримську область передали зі складу РРФСР до складу Української РСР. У звіті про роботу Сімферопольського педучилища за 1954-55 навчальний рік перераховується низка заходів, пов'язаних з цією подією. Так, згадується вечір «Українська РСР», на якому були представлені повідомлення про промисловість, сільське господарство і культуру України. Відразу ж встало питання про вивчення української мови. У переважній більшості педагогічних училищ України викладання велося українською мовою. Тільки у 12 педучилищах мовою навчання була російська, в тому числі Сімферопольському. У зв'язку з цим, Міністерством освіти УРСР була розроблена спеціальна програма з вивчення української мови в педагогічних училищах Криму. Її розпочали вивчати не тільки учні, але і всі педагоги.

Інспекторські перевірки Кримського обласного відділу народної освіти, констатуючи в цілому задовільну підготовку педагогічних кадрів, виявили типові для того періоду недоліки в роботі кримських педагогічних училищ: повільне оснащення навчально-методичної бази, низький рівень володіння методикою викладання навчальних предметів, особливо психолого-педагогічного циклу.

Учасники щорічної конференції педагогічних працівників підтвердили існування ще низки проблем, пов'язаних з недоліками в підготовці педагогічних кадрів для дитячих садів: «низький рівень письменності молодих фахівців, нелюбов до професії, недостатнє володіння методиками практичної діяльності, зокрема, спілкування з дітьми, організацією ігрової, трудової діяльності, фізичного, естетичного виховання» [8]. Оскільки ці недоліки були типовими для діяльності середніх спеціальних педагогічних навчальних закладів, в серпні 1954 року ЦК КПРС і Радою Міністрів СРСР було прийнято ухвалу «Про підготовку, розподіл і використання фахівців з вищою і середньою спеціальною освітою». У ньому було рекомендовано училищам поліпшити роботу з вивчення марксистсько-ленінської філософії, активізувати прийом учнів на всі форми навчання, удосконалювати роботу з професійної орієнтації шляхом організації підготовчих курсів, педагогічних класів. Одним з основних

шляхів вирішення проблеми називалося «Забезпечення зв'язку теорії з практикою в процесі навчання і збільшення годин в навчальному плані для педагогічної практики» [8].

Відповідно до рекомендацій, міський відділ народної освіти закріпив за Сімферопольським педучилищем в якості бази кращі дитячі сади Сімферополя (№№ 3,9,10,30). Була розроблена система безперервної педагогічної практики в цих дошкільних закладах.

В середині 50-х років в дитячих садах Кримської області працювало 1386 педагогів. Не дивлячись на збільшення до 60% кількості вихователів, що мають середню спеціальну педагогічну освіту, у 30% педагогів була тільки загальна середня освіта [8].

До 1955 року дошкільне відділення Сімферопольського педучилища випустило 193 молодих фахівця, яких Міністерства освіти РРФСР і УРСР майже повністю залишали у розпорядженні Кримського обласного відділу народної освіти. Міськими і районними відділами освіти наголошувалася дуже велика текучість молодих фахівців – випускників педучилищ. У зв'язку з цим, до дошкільних закладів Криму прямували так само вихователі дитячих садів, що закінчили педучилища в інших містах РРФСР і України.

У 1955-56 навчальному році на денному відділенні Сімферопольського педучилища навчалось 319 учнів, з них 93 - на дошкільному відділенні. Викладали 36 педагогів: 25 з вищою освітою, 11 з середньою спеціальною. Конкурс на денне відділення складав 2,7 людини на місце. Матеріальна база значно покращалася: училище розташовувалося у власній будівлі, з великими спортивним і актовим залами, було повністю забезпечено меблями, навчальними посібниками, методичною і педагогічною літературою [9].

На початку 50-х років в Україні спостерігалась тенденція зменшення кількості педучилищ. Так, за період з 1950 до 1965 року їх кількість зменшилась з 80 до 39 [10]. У 1956 році закрили і Сімферопольське педучилище та перевели дошкільне відділення до Ялтинського педагогічного училища.

Знову Сімферопольське педагогічне училище відкрилось тільки у 1992 році.

Історико-педагогічний аналіз системи підготовки кадрів для дошкільних закладів в Криму в післявоєнний період (1945-1956 рр.) дає можливість зробити наступні висновки:

- основну потребу у кваліфікованих кадрах для системи дошкільного виховання в цей період задовольняло Сімферопольське педучилище;
- керівництво робило все можливе для забезпечення достатньою матеріальною базою навчально-виховний процес;
- вдосконалення навчально-виховного процесу проходило через зміни в структурі навчальних планів;
- значна роль відводилася різним видам педагогічної практики, що відбивалося на рівні педагогічної майстерності випускників;
- велику увагу керівництво приділяло вихованню загальної культури учнів.

Разом з тим, необхідно відзначити і негативні тенденції в системі підготовки педагогічних кадрів для дошкільних закладів в досліджуваній період:

- жорстку регламентацію діяльності навчального закладу з боку органів управління освітою;
- відсутність професійного інтересу до педагогічної праці у значної частини випускників, не дивлячись на великі конкурси під час вступу до педучилища;
- низький рівень викладання спеціальних дисциплін;
- політизований характер педагогічного процесу.

Література:

1. Державний архів Автономної Республіки Крим (ДААРК). - Ф. р-3026, оп. 1, д.2.
2. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.1, д.21.
3. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.1, д.22
4. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.1, д.24.

5. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.4, д.210.

6. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.1, д.12.

7. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.4, д.246.

8. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.4, д.170.

9. ДААРК. - Ф.р-3026, оп.4, д.175.

10. Козій М.К. Розвиток середньої педагогічної освіти в Україні: Автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.01 /Київ. укр. держ. пед. ун-т. – К.,1994. – 20 с.

В статье на основе нормативно-правовых документов и архивных материалов исследуется деятельность Симферопольского педагогического училища по подготовке педагогов для дошкольных учреждений в середине XX столетия.

On the basis of legal documents and materials from archives the of Simferopol pedagogical college on teacher staff training for pre-school institution in the middle of XX century is observer in the article.